

וַיִּחְזַר בְּבִיאוֹר אַרְבַּעַה הַיְסוּדוֹת שֵׁשׁ אֶל קִנְיֵן הַמִּדּוֹת. דַּע כִּי כָל הַמִּדּוֹת הָרְעוֹת מוֹשְׁרָשׁוֹת בְּאַרְבַּע מַדְרָגוֹת נַפְשׁ הַיְסוּדִית מִצַּד הָרַע וְהַקְּלִיפָה אֲשֶׁר בָּהּ, וְלִכֵּן כָּל הַמִּדּוֹת רְעוֹת נַחֲלָקוֹת לְאַרְבַּעַה מִיָּנִים, וְזֶה פֶּרֶטָם:

יְסוּד הָאֵשׁ מִמְּנוּ נִמְשַׁכַת הַגְּאוּהַ הַנִּקְרָאָת גְּסוֹת הָרוּחַ לְהִיּוֹתוֹ הַיְסוּד הַקָּל וְגִבּוֹהַ מִכְּלָם. וּבְכֻלָּהּ הַכַּעַס, כִּי מִפְּנֵי הַגְּאוּהַ מִתְכַּעֵס הָאָדָם כְּשֶׁאֵין עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ, וְאֵלּוּ הֵיךְ שֶׁפֶל רוּחַ וּמְכִיר חֶסְרָנוֹ לֹא הֵיךְ מִתְכַּעֵס כָּלֵל, נִמְצָא כִּי הַגְּאוּהַ וְהַכַּעַס מְדָה אַחַת הֵם. וְתוֹלְדוֹתֶיהָ שְׁלֹשׁ. הַקְּפָדְנוֹת בְּלִבּוֹ כִּי לֹאֵל הַגְּאוּהַ לֹא הֵיךְ מִקְפִּיד בְּלִבּוֹ, כְּעֵנִין שְׂבָאֲרָנוּ בְּעֵנִין הַכַּעַס וּבִקְשַׁת הַשְׂרָרָה וְהַכְּבוֹד לְהַתְּגָאוֹת עַל הַבְּרִיּוֹת. וְהַשְּׂנְאָה לְזוּלָתוֹ עַל הִיּוֹתוֹ גָּדוֹל מִמְּנוּ, וְזֶה עֲנָף מֵהַגְּאוּהַ גַּם כֵּן:

יְסוּד הָרוּחַ מִמְּנוּ נִמְשַׁךְ דְּבוּר הַנִּקְרָא שִׁיחָה בְּטֵלָה לְדְּבָרִים שְׂאֵין בָּהֶם צוּרֶךְ כָּלֵל אוֹ נַפְשִׁי אוֹ גּוֹפְנִי. וְתוֹלְדוֹתָיו אַרְבַּעַה. וְהֵן, לְדְּבַר חֲנָף וְשִׁקְרִים וְלִשׁוֹן הָרַע, וְלִגְלוֹת שְׂבָחָיו לְבְרִיּוֹת וְלְהַתְּגָדֵל בְּפָנֵיהֶם:

יסוד המים ממנו תאורות התענוגים כי כן המים מצמיחים כל מיני תענוג, ותולדותיה שמים. החמדה, לגזול ממון חברו ואשתו וכל אשר לו להתענג בהן. והקנאה, כי יקנא בחברו, אשר לו ממון רב וכיוצא להתענג בו:

יסוד העפר ממנו מדת העצבות בכל פרטיו, ותולדותיה אחת, והוא העצלות לקיים התורה והמצוות מפני עצבוננו על השגת קנייני הבלי העולם הזה, או על היסורין הפאים עליו ואינו שמת בחלקו בשום דבר, גם עינו לא תשבע עשר:

נמצא כי אבות כל המדות הרעות הם ארבעה, הגאווה והכעס הנכלל ומתדבק עמה, והשיחה בטלה, ותאוות התענוגים, והעצבון, וארבעתם נמשכות מארבע קלפות היצר הרע שבנפש היסודית. והפכם הם ארבע מדות טובות נמשכות מארבעה יסודות הטוב שבנפש היסודית. והם, הענוה שהיא תכלית השפלות ומתרחק מקל מיני כעס הבא על ידי גאווה. והשתיקה כאלם לא יפתח פיו לבד בעסק תורה ומצוות או בהכרחי לקיום הגוף ולצורך כבוד הבריות, והמיאוס בכל תענוגי הגוף ומותריו המוכרחים. והשמחה התדירית בחלקו, כי כל דעבדין מן שמיא לטב, וגם לנרו עצמו בתכלית השמחה בעבודת קונו וכמו שכתוב (תהלים קי"ט קס"ב) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, וכמו שאמר רז"ל (אבות א' ט"ו) עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי:

נמצא כי בהיות מדות הרעות קבועות באדם נמנע הוא מלקיים התורה והמצוות, וגם אם יקיימם יהיה שלא לשם שמים ובטורח גדול, ועליו נאמר (משלי י"א כ"ב) נזם זהב באף חזיר וגו', כי עוד טובא אתו בו מלבש תוך הקליפות, וכמו שאמר רבותינו ז"ל (יומא

דף ע"ה ע"ב, זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ תּוֹרַתּוֹ סֵם חַיִּים לֹא זָכָה נַעֲשִׂית לּוֹ
 סֵם הַמּוֹת, וְכַאֲשֶׁר יִתְגַבֵּר עַל יִצְרוֹ וַיִּלְחֶם בּוֹ וַיְסִיר מֵעַלְיוֹ מִדְּתָיו
 הַרְעוֹת עַל יְדֵי טוֹרַח וַיְקַיֵּים הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת יִקְרָא צְדִיק גָּמוֹר יִרְאֶה
 שְׁמִים גְּבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ, וְכַאֲשֶׁר יִתְנַהֵג וַיּוֹרְגַל יוֹתֵר בְּזֶה עַד
 אֲשֶׁר יִסְרוּ מֵעַלְיוֹ כָּל מִדּוֹת הַרְעוֹת לְגַמְרֵי וְלֹא תִתְאַוֶּה לָהֶם נִפְשׁוֹ
 כְּלָל וַיִּקְנֶה הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת בְּקִנְיָן בְּטַבַּע וְלֹא יִצְטַרֵּף לְלַחֵם עִם
 הַיֵּצֵר הָרַע כִּי גּוֹפוֹ וְנִפְשׁוֹ הֵיסוּדִית מְנוּקִים מִכָּל סִיג הַחֲמֹר כְּמוֹ
 שְׁנֵאמַר בְּמִשָּׁה (שמות ג' ה') שֶׁל נַעֲלִיךָ מֵעַל רַגְלֶךָ כַּנּוֹזֵר בְּסִפֵּר
 הַתְּקוּנִים (תקון ל"א ותיקון מ"ח), אִזּוֹ יִתְלַבְּשׁוּ בּוֹ אַרְבַּע אוֹתִיּוֹת
 הַהוֹי"ה וַיְהִיָּה כִּסֵּא קְדוֹשׁ לְמַרְכָּבָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְזֶה הָאִישׁ נִקְרָא אוֹהֵב
 אֶת הַמָּקוֹם מֵאַהֲבָה וְנִקְרָא חֲסִיד גָּמוֹר הַשְּׁלֵם בְּכָל מִינֵי הַשְּׁלִימוֹת: